

WOSMUR
World Symposium of
Multidisciplinary Research

DÜMAS
Dünya Multidisipliner
Araştırmalar Sempozyumu

3. Uluslararası Akdeniz Sempozyumu

3. International Mediterranean Symposium

BİLDİRİ TAM METİNLERİ KİTABI

THE BOOK OF FULL TEXTS, Book 6

KİTAP 6

EDİTÖR

Prof. Dr. Durmuş Ali ARSLAN - Prof. Dr. Bekezhhan AKHAN
Nejat KEVSEROĞLU

Editör Yardımcıları

Gülten ARSLAN - Hüseyin Firat KAVIRAN

3. Uluslararası Akdeniz Sempozyumu
3. International Mediterranean Symposium

BİLDİRİ TAM METİNLERİ KİTABI

THE BOOK OF FULL TEXTS, Book 6

KİTAP 6

Editör:

Prof. Dr. Durmuş Ali ARSLAN - Prof. Dr. Bekezhan AKHAN
Prof. Dr. Galib SAYILOV

Editör Yardımcısı:

Gülten ARSLAN Hüseyin Fırat KAYIRAN

Kapak Tasarımı: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

Mizanpaj-Ofset Hazırlık: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

© D. Ali ARSLAN - Mer Ak Yayınları
2019 – Mersin

ISBN: 978-605-69921-0-0

D. Ali ARSLAN

Mer-Ak Mersin Akademi Yayınları

Adres: Çiftlikköy Mahallesi, 34. Cadde, Nisa 1 Evleri, No: 35, 6/12,
Yenişehir/MERSİN

Tel: 0532 270 81 45 / 0553 666 06 06

Not: Bölümlerin her türlü idari, akademik ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

İBNİ SİNA'DAN GÜNÜMÜZE BİLİM IŞIĞI:TARİH BİLGİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Oya ÖGENLER*

Selda OKUYAZ**

ÖZET

Giriş: İnsanların geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kuran tarih ve tarihte rol oynamış ünlü insanlar hakkında fikir sahibi olması önem arz eder. İbni Sina Dünya ve Türk tıp tarihi açısından en önemli örneklerden birisidir.

Amaç:

Bu çalışmanın amacı toplumun tarih, İbni Sina ve ünlüler hakkındaki bilgilerini ve edindikleri kaynaklar hakkında görüşlerini belirlemektir.

Yöntem: Kesitsel tipteki bu çalışma 26-29 Eylül 2019 tarihleri arasında 4. Uluslararası Mersin Bilim Şenliği kapsamında gerçekleştirilen İbni Sina'dan Günümüze Bilim Işığı başlıklı atölyeye başvuranlar üzerinde yürütülmüş ve gönüllü olarak veri toplama formuna cevap veren 117 kişi değerlendirmeye alınmıştır. Veri toplama formunda birinci bölümde sosyodemografik bilgiler, ikinci bölümde ise tarih ve tıp tarihi bilgisini saptamaya yönelik toplam 18 soru yer almaktadır.

Verilerin özetlenmesinde frekans [yüzde] ve ortalama değer üzerinden değerlendirilmiştir. $p<0,05$ istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: İbni Sina'dan Günümüze Bilim Işığı başlıklı atölye çalışmasına başvuran formu doldurmayı kabul eden 117 katılımcıdan 74'ü (% 63) kadın, 51'i (%43) üniversite öğrencisi; 48'inin(%41) ikamet adresi Yenişehir ilçesi; 78'i (%66,6) müze ziyareti yapmış, müze ziyaretini 45'i(%38,5) aile ile gerçekleştirilmiş; tarih nedir sorusuna 57'si(%48,7), tıp tarihi nedir sorusuna ise 44'ü (%37,6) doğru cevap vermiş; 81'i(%69)

* Doç. Dr. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD. oyaogenler@gmail.com

** Dr. Öğr.Üyesi Selda Okuyaz. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD, okuyazs@gmail.com

İbni Sina'yı duymuş ve/veya biliyor; 64'ü (%54,7) İbni Sina'nın özelliğini doğru olarak belirtmiş; 44'ü (%37,6) İbni Sina'nın tıp ile ilgisini söylemiş; ünlü tıp bilim insanlarının yer aldığı soruya 32'si (%27) Aziz Sancar, 19'u (%16) Farabi, 11'i (%9,4) Hipokrat olarak cevap vermiştir.

Sonuç: Atölyeyi ziyaret eden ve ziyaretçi formunu doldurmayı kabul eden katılımcıların yarıya yakınının tarih ve tıp tarihi konusunda bilgi sahibi olduğu; İbni Sina'nın adını duymuş ya da biliyor olmalarının olumlu olarak değerlendirildiği söylenebilir. Bu çalışma hem tarih/tıp tarihi bilgisi hem de genelinde tarihi özelinde ise tıp tarihini yönlendirmiş olanlar hakkında farkındalığı artırmaya yönelik planlamaların yapılması gerektiği hakkında dikkat çekicidir.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Tıp Tarihi, İbni Sina

The Light of Science from Ibn Sina (Avicenna) to the Present: A study on the knowledge of history

ABSTRACT

Introduction: It is significantly important for the individuals who correlate the past, the present and the future have an idea about the famous people who have lived in the past and have directed our present. Generally speaking, Ibn Sina is one of the names that need to be admitted as a leading example in terms of the history of the World Medicine and particularly the history of the Turkish medicine.

Objective: The main objective of this study is to determine the knowledge of the participants who applied to the workshop entitled “Science Light from Ibn Sina to the Present”, about history, Ibn Sina and the famous people and their opinions about the resources they have gained.

Method: This cross-sectional study has been performed on the applicants who applied to the workshop entitled the “Light of Science from Ibn Sina to the Present” that was held between 26-29 September 2019 within the scope of 4th International Mersin Science Festival and 117 people who voluntarily responded to the data collection form were evaluated. The first part of the data collection form contains socio-demographic information and the second part of the form contains 18 questions to determine the knowledge of history and history of medicine.

In the summarization of the collected data, assessment was made over frequency [percentage] and average value. $p < 0.05$ was considered statistically meaningful and significant.

Results: 117 applicants accepted to fill out the data collection form. 74 out of 117 participants (63%) were women. 51 (43%) were university students. 48 (41%) of them used to reside in the county of Yenışehir. 78 (66.6%) had visited museums. 45 of them (38.5%) visited the museum with their families. 57 people (48.7%) answered the question “What is history? 44 people (37.6%) answered the question What is the history of medicine?, correctly. 81 people (69%) have heard about and/or known who Ibn Sina was. Of these, 64 (54.7%) correctly identified the characteristics of Ibn Sina. 44 people

(37.6%) stated that Ibn Sina was related to medicine. 32 people (27%) gave the answer Aziz Sancar, 19 people (16%) said Farabi and 11 people (9.4%) stated Hippocrates.

Conclusion: Approximately about half of the participants who visited the workshop and agreed to fill out the visitor form were found to have knowledge about history and history of medicine. We can say that the fact that they have heard or known about Ibn Sina's name is considered to be positive. In fact, this study is noteworthy. It is noteworthy that both history/ history of medicine knowledge as well as planning for increasing knowledge and awareness of people who have particularly guided the history of medicine.

Key Words: History, History of Medicine, İbni Sina (Avicenna)

GİRİŞ

Dünyada geçmişten günümüze tüm insanların içinde yaşadıkları ülke, ulus, toplum, kuruluşlarda meydana gelen olayları, durumları, oluşları etkileyen tüm faktörleri, kurulan medeniyetleri, zaman yer ve mekan açısından irdeleyen, ortaya çıkan olayları ve insanların eylemleri arasındaki bağları nedensellik açısından araştıran; o anı, öncesini ve sonrasında başka olaylarla bağlantısının olup olmadığını inceleyen bilim dalına tarih denir. Ayrıca Türk Dil Kurumuna göre “Bir konuyu geçmişi ve gelişimi içinde inceleyen anlatı”dır.(TDK) Geçmişteki tüm bu olgular bütünü tarih denilmektedir.(Demircan,2007) Tarih insanlar için sadece beşeri hayatı değil, insanlığın başlangıcından itibaren gelişimini anlatan en iyi öğretmendir. Tıp tarihi de tarihin özel bir dalı olarak geçmiş yüzyıllardaki tıbbi yaşanmışlıklardan bahseder. (Haagensen ve Lloyd, 1943) Bu bağlamda insanlar içinde yaşadıkları toplumun tıbbi geçmişinden bahsedip, araştırıp, başarılı kişiler hakkında uğraş verdikleri alanlar hakkında bilgi sahibi olmaları sayesinde geleceğe yönelik düşüncelerini geliştirebilir, başarılarıyla daha ilerisi için kendilerine fırsat oluşturabilirler. (Bayat,2003)

İbni Sina genel olarak Dünya Tıp tarihi özelinde ise Türk tıp tarihi açısından önemli bir isimdir. İbni Sina döneminde yazılan kitaplarda, İslam egemenliğindeki uluslarda konuşulan dil ne olursa olsun, Arapça kullanımı benimsenmiştir. Bu yüzden Türk, İranlı, Rum, Yahudi ve Arap bilimciler eserlerini Arapça yazmışlardır. Hepsi Batı kültürü tarafından Arap bilim adamı kabul edilmiştir. (kaynak) Ancak başka bir açıdan

bakılırsa tarihte iz bırakmış büyük bilim insanları günümüz için örnek kişilerdir. İnsanların tarihe katkıları o kişi hangi topluma ait olursa olsun ayırım gözetmeden belirtilmelidir. Aynı şekilde tarihe mal olmuş insanların dili, dini, kültürü veya milletleri tarih yazanın kendi düşüncesine göre yok sayılmamalıdır. Bu durum o kişinin hakettiği ulvi görevden yoksun bırakılması aynı zamanda Kafesoğluna göre insanlığa aykırı bir durumdur. Buna benzer durum batılı tarihçiler tarafından Türk Tıp tarihine özgü olan önemli isimlerin araştırma dışı sayılması ya da o isimlerin İbni Sina örneğinde olduğu gibi başka milletlerden sayılmasına neden olmuştur. (Kafesoğlu 1962)

İbni Sina Kimdir

İbni Sina Buhara şehrinde 980 yılında dünyaya gelmiştir. Babası bir idari memur olan Ebu Ali el Hüseyin İbni Abdullah İbni Sînâ'nın, Yaşadığı dönem ve bölge dönemi için ileri düzeyde eğitim almasına uygundu. Tıbbın babası kabul edilen İbni Sina felsefe, mantık, astronom, ve doğa bilimleri konularında eğitim almıştır. Ayrıca Hint matematiği ve cebir, Platon felsefesini öğrendi. İbn Sina'ya göre cisim, ya durağan, ya düzgün bir çizgi üzerinde ritmik hareket içindedir. Fizik bilgisini insan sağlığı konusunda teşhis ve tedavide kullanmış, bir çok ilke imzasını atmıştır. (Bölükbaşı,2010)

İbni Sina'ya göre “Tıp, insan vücudunun sağlık ve hastalık durumu ve de onu Sağlıklı durumda koruma ve sağlığını kaybettiğinde tekrar nasıl kazanacağını konusunu ele alan bilimdir.” İbni Sina'nın bilgiye duyduğu hiç bitmeyen sevgisi insanın bedeni ile ilgili bir çok bilinmeyi keşfetmesini sağlamıştır. Deney ve gözlemle elde ettiği bilgileri sorgulayarak her oluş için bir amaç arayarak artırmıştır. Avrupa'da İbni Sînâ'nın Avicenna adını alması, Yahudi çevirmenlerin İbn karşılığı olarak “Aven” kelimesini kullanmasına bağlıdır. İbni Sina'nın “Tıp Kanun” adlı eseri temel ve klinik bilimler olarak ikiye ayrılmış, dört ana bölümden oluşmaktadır. İnsan bedeni ile ilgili bir çok bilgi yanısıra farmakoloji, toksikoloji, nabız türleri, çocuk psikiyatrisi, kas ve kalp hastalıkları alt başlıkları yer almaktadır. İbni Sina'nın kitabı XVI. yüzyıla kadar Avrupa'da tıp okullarında kaynak kitap olarak kullanılmıştır. İbni Sina'nın diğer ünlü kitaplarından birisi Şifa'dır. Ayrıca ünlü biliminsanın doğa bilimleri, musiki ve felsefeyle ilgili eserleri de vardır. (Hopaç,2014; Bölükbaşı, 2010)

Karanlık boşlukları görebilmek için mum ışığının bir ayna ile yansımından yararlanarak hastalıklara tanı koymuş, tedavilerini düzenlemiştir. Sabuncuoğlu

Cerrahiyetül Haniyye adlı kitabında kadın muayenesi sırasında spekulumun kullanımını minyatür ile anlatması sayesinde, kadında muayene sırasında vajinasının aydınlatılmasının nasıl olduğu günümüzde anlaşılabilir (Ögenler,2016; Uzel, 1992; Uzel,2000) İbni Sina ve sonrasında hekimler ışık kaynağı bulunana kadar kadına speculum takıldıktan sonra mumdan ya da güneşten gelen ışığı vajinaya yansıtarak (ışığın yansımından yararlanarak) muayene ve tedavi yapmıştır. (Ögenler, 2016, Ögenler, 2018)

Birçok tıbbi cihaz geliştirmiş, teşhis yöntemlerine ilham kaynağı olmuştur. İbni Sina'nın kendi geliştirdiği aletler kaybolmuş olsa da tıbbi eserlerin içinde yer alan muayene aletlerinin tarifleri ile hala günümüz teknolojisi üzerinde etkisini sürdürmektedir. Tarih bilincine sahip bireylerin bu kadar ünlü bilim insanı bilmesi, kendi kültür ve mirasına sahip çıkması eğitim ve öğretimin temel amaçlarından birisidir. (Bıçak, 1996,) Tarih bilincine sahip olan kişiler geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kuracak, rol model olarak bu kişileri örnek alacaklardır. (Hayta ve ark. 2016, Bozdemir, 2017) Bu çalışmanın amacı katılımcıların tarih, İbni Sina hakkındaki bilgilerini ve edindikleri kaynaklar hakkında görüşlerini belirlemektir.

Yöntem: Kesitsel tipteki bu çalışma 26-29 Eylül 2019 tarihleri arasında 4. Uluslararası Mersin Bilim Şenliği kapsamında gerçekleştirilen İbni Sina'dan Günümüze Bilim ışığı başlıklı atölyeye başvuranlar üzerinde yürütülmüş ve gönüllü olarak veri toplama formuna cevap veren 117 kişi değerlendirilmiştir.

Yazarlar tarafından hazırlanan veri toplama formunda birinci bölümde sosyodemografik bilgiler, ikinci bölümde ise tarih ve tıp tarihi bilgisini saptamaya yönelik toplam 18 soru yer almaktadır.

Verilerin özetlenmesinde frekans [yüzde] ve ortalama değer üzerinden değerlendirilmiştir. $p < 0,05$ istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: İbni Sina'dan Günümüze Bilim ışığı başlıklı atölyeyi ziyaret edenlerden toplam 117 kişi veri toplama formunu cevapladı. Katılımcıların yaş ortalaması $15,72 \pm 7,55$ 'dir. Katılımcıların 41'i kadın, 51'i (%43) üniversite öğrencisi, 48'i(%42) Mersin ili Yenişehir ilçesinde ikamet ediyor, 78'si (%67) müzeye gitmiş, 57'si(%51) tarihin anlamını 44'ü(%37) tıp tarihinin anlamını, 81'i(%69) İbni Sina'yı biliyor; 64'ü (%54,7)

İbni Sina'nın özelliğini doğru olarak belirtmiş; 44'ü (%37,6) İbni Sina'nın tıp ile ilgisini söylemiştir. Ünlü tıp bilim insanlarından örnek veriniz sorusuna 32'si (%27) Aziz Sancar olarak cevap vermiştir.(Tablo1) Cevaplar arasında eğitim, cinsiyet ve ikamet ettikleri yer açısından istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$)

Tablo1. Katılımcıların demografik özellikleri ve cevaplarının dağılımı

Cinsiyet	Erkek	41(%35,6)	Tarih nedir?	Biliyor	57(%48,7)
	Kadın	74(%64,4)		Bilmiyor	53(%45,2)
Eğitim	Doktora	4(%3,4)	Tıp tarihi nedir?	Boş	7 (%5,9)
	İlkokul	25(%21,3)		Biliyor	44(%37,6)
	Lise	8(%6,8)		Bilmiyor	56(%47)
	Orta	19(%16,2)	Boş	17(%14)	
	Üniversite	8(%6,8)	İbni Sina kim?	Biliyor	81(%69,2)
	Üniversite Öğr.	51(%43,5)		Bilmiyor	27(%23)
	Yüksek Lis. Öğr.	2(%1,7)		Boş	9(%7,6)
İlçe	Akdeniz	18(%15,5)	İbni Sina'nın Mesleği nedir?	Tıpçı	44(%37,6)
	Boş	12(%10,3)		Bilim İnsanı	9(%7,6)
	Erdemli	6(%5,1)		Diğer	11(%9,4)
	Mezitli	19(%16,3)		Bilmiyor	18(%15,3)
	Tarsus	2(%1,7)		Boş	36(%30,7)
	Toroslar	11(%9,4)	Ünlü tıp bilim insanlarından örnek veriniz	Aziz Sancar	32(%27,3)
	Yenişehir	48(%41,3)		Farabi	19(%16,2)
		Diğer		10(%8,5)	
Müzeye gittin mi?	Evet	78(%66,6)		Hipokrat	11(%9,4)
	Hayır	37(%31,6)		Boş	35(%29,9)
	Boş	2(%1,7)			

Tartışma

IV. Uluslararası Mersin Bilim Şenliği kapsamında gerçekleştirilen İbni Sina'dan Günümüze Bilim ışığı başlıklı atölyeye başvuranlar arasında yaptığımız çalışmaya katılanların yarısının “tarih” tanımı hakkında bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir. Literatürde Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı'nda yapılan çalışmada tarih bilincinin yüksek çıkmasına rağmen bilgiye dayalı sorularda ise öğrencilerin bilgi düzeylerinin istenen seviyede olmadığı saptanmıştır. Bu çalışmada yer alan bilgiye dayalı sorularda öğrencilerin düşük cevap yüzdeleri çalışmamızın sonucuna benzerdir. (Gökkaya 2001) Tarih kavramını doğru cevaplayan katılımcıların tıp tarihine de doğru cevap verdikleri saptanmıştır. Katılımcıların eğitim düzeyi aradaki ilişkiyi kurabilmeyi sağladığı düşünülebilir.

“İbni Sina'yı biliyorum” diyen katılımcıların tarih bilgisine sahip kişilerden daha fazla olması dikkat çekicidir. Ancak İbni Sina'nın tıp ile ilgisini doğru bilen katılımcı sayısı ne yazık ki isim olarak bilindiğini düşündürmektedir. İbni Sina'nın yaşadığı dönem dikkate alındığında en uzun tarihsel döneme ait Ortaçağa ait Türk İslam tıbbının en önemli temsilcisinin tıp ile ilgisinin bilinmiyor olması Gökkaya'nın çalışmasındaki tespiti benzerdir. Gökkaya'nın da belirttiği gibi batılı tarihçilerin ortaçağdaki Türk İslam bilim insanlarını yok sayan yaklaşımlarının katılımcılar tarafından benimsendiğini düşündürmektedir. (Gökkaya, 2001)

Dünyadaki tüm buluşlar kendisinden önceki zamanın birikimi sayesinde gerçekleşir. Daha önceden var olmuş, sonrasında ortadan kalkmış olsa bile bu buluşlar şu anda kullanılan bir çok kullanılan bilginin temelinde yer almaktadır. (Bayat, 2003) İçinde yaşanan zaman bir devin omuzlarına çıkan bir cüce kadar kısadır. Cüce ancak devin omuzları üzerine çıkarsa geleceği hakkında yorum yapabilir. (Bayat, 2003) Dolayısıyla tarih sadece bilgi yığını değildir, kişi kendi toplumu ile ilgili geçmişe ait ve o ana ait bilgileri öğrenecek ve geleceğini şekillendirecektir. Burada tarihi aktaran kişilere önemli rol düşmektedir, tarihsel bilincin gelişiminde, bilim insanlarının hangi ulusa ait olduğunun bilinmesi batı hakimiyetinin sorgulanması duyarlılığı ile gerçekleşecektir (Kafesoğlu, 1962) Özellikle bilgileri aktarırken öğreticilerin kendi değerlerine sahip çıkan bir model seçmesi gereklilik olarak düşünülebilir.

Aynı şekilde atölyeyi ziyaret edenlere günümüzden bildikleri ünlü bir tıp bilim insanı sorulduğunda katılımcıların dörtte biri Prof. Dr. Aziz Sancar'ın adını vermiştir. Prof. Dr. Aziz Sancar Nobel ödülünü 2015 yılında meslektaşları Tomas Lindahl and Paul L. Modrich ile birlikte DNA tamirinin mekanik çalışmaları ile ilgili yaptıkları çalışma ile kimya alanında aldı. (Fulbright Türkiye, 2019) Katılımcıların yarısından fazlası üniversitede öğrenci veya mezunu genç yaşadadır. Günümüze ait olan bilgi konusunda da ne yazık ki beklenen cevabı vermemişlerdir. Mardin'in Savur ilçesinde 8 çocuğun 7.si olarak dünyaya gelen Prof. Dr. Sancar'ın(Fulbright Türkiye, 2019) bilinirliğinin azlığı, yaşanan coğrafyanın güncel sosyo kültürel değerinin anlaşılmadığını düşündürmektedir. Kendisi de bir lisans öğrencisi olan Bozdemir tarafından öğrencilerin akademik başarıyı önemseyen tutumlarının, kültür ve miras alanında yer alan tarih bilinci kazanmaya yönelik yapılan öğretimin amacına ulaşmasını engelleyen en önemli nedenlerden birisi olarak gösterilmektedir.(Bozdemir, 2017) Geçmiş ve günümüz değerleri hakkında yeterli bilgiye sahip olunması ancak gençliğin belli bir kültürel bilince sahip olması ile gerçekleşecektir. Bilinç sahibi olan kişide, kendisine, yaşantısına, yaşadığı çevreye, diğer kişilere ve yaşadığı dünyaya karşı farkındalığı bulunmaktadır. Bireyin herhangi bir olayı ya da durumu bilincine taşıması onu tarihe taşımasını sağlayacaktır. (Bıçak,1996, Hayta ve ark. 2016) Katılımcıların güncele ait bilincinde eğitim durumlarından beklenmeyecek bir tespit bulunmaktadır. Bugün dünün içinde akıp giderken öğrencilerin dünden ve bugünden yeterince bilgi sahibi olmaması düşündürücüdür. (Hayta ve ark. 2016) Bilgi ve teknoloji her topluluk için farklı olabilir, değişiklik gösterebilir, hiç bir zaman tek bir topluma ait bilgiden söz edilemez. (Yeşilorman ve Koçbilgi, 2013) Ancak katılımcıların hem tarihe mal olmuş hem de günümüzde yer alan kendi bilim insanı hakkında bilgi sahibi olmaması yüzde yetmiş isimden sadece üçte birinin Aziz Sancar olması ilerlemesi için örnek alabileceği ya da gurur duyabileceği bir kişiden mahrum kalmasına neden olacaktır. Evrensellik içinde ulusalı yakalamamız için İbni Sina ve Prof .Dr Aziz Sancar gibi büyük bilim insanlarını içine alan milli değerler konusunda eğitimin önemi açıktır. (Keskin ve Coşkun Keskin, 2013)

Sonuç olarak Ortaçağdan 2015'e, Horasan'dan Mardin'e uzanan bilim ışığını gençlerin yakalaması ve tarihsel bilincin oluşturulması için eğitimcilere ayrı bir görev düşmektedir. Tarihçilerin üzerlerine düşen ödevi eksiksiz yerine getirmesi bilinç artışına

neden olurken, tarihe mal olmuş bu kişilerin hakettiği onurun verilmesi bir insan hakkı olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışma hem tarih/tıp tarihi bilgisi hem de genelinde tarihi özelinde ise tıp tarihini yönlendirmiş olan bilim insanları ve kendi tarihimiz ile ilgili farkındalığı artırmaya yönelik eğitim ve öğretim planlamalarının yapılması gerektiği hakkında dikkat çekicidir.

KAYNAKÇA

Bayat A.H. (2003) Tıp Tarihi. İzmir: Sade Matbaa, s 9-25

Bıçak A. (1996) Tarih Bilinci *Felsefe Dünyası*, 20, 46-58.

Bozdemir H. Gençliğin Tarih Algısı ve Tarih Bilinci Kazanmanın Önemi Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, *II. Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi*, 25-29 Ekim 2017.

Demircan A. (2007) Tarih Üzerine Bazı Düşünceler. *Milel ve Nihal*, 4(3), 69-89.

Gökkaya K. A. (2001) Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin (Lisans) Tarih Bilinci Üzerine Bir Anket Değerlendirmesi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 231-244.

Fulbright Prof Dr Aziz Sancar Bursu. “<https://fulbright.org.tr/posts/38/Prof.-Dr.-Aziz-Sancar>” Erişim Tarihi:20.11.2019

Haagensen, C. D., Wyndham, E. B. Lloyd (1943) A Hundred Years of Medicine. New York: Sheridan House. s. 10-30

Hayta, N., Karabağ, G., Yumak, S. (2016) Yaşanılan Tarihsel Mekanın Öğrencilerin Tarih Bilinci İle İlişkisi (Gaziantep Örneği) *Journal of Research In Education and Society*, 3(1), 100-129.

Hopaç, M.(2014) İbni Sina Tıp Felsefesi *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*,7 (32), 382-389.

Kafesoğlu, İ. (1963) “Tarih İlmi ve Bizde Tarihçilik”, Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, C. XIII, *İÜ. Edebiyat Fakültesi Yay*, s. 17-18.

Keskin, Y., Keskin Coşkun, S. (2013) İlkokul (İlköğretim) Sosyal Bilgiler Programlarında Milli Bilinç ve Barış Değerinin Tarihsel Serüveni. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(3), 51-86.

Ögenler, O. (2016) Anadolu'da Kadın Hastalıkları ve Doğum Tarihi, Adana: Akademisyen kitabevi

Ögenler, O., Ün, I., Uzel, I. (2018) Medical Plants Used For Treatment Of Gynecological Disorders In Ottomans In The 15th Century, *Journal Of Complementary Medicine Research*, 7(2) 171–177.

Yeşilorman, M., Koçbilgi, F. (2013) Toplumunun Teknolojik Temelleri Üzerine Eleştirel Bir Bakış F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi,24(1), 117-133.

Uzel, İ. (2000) Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları,

Uzel, İ. (1992) Cerrahiyyetu'l Haniyye I-II. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,

